

Bouwsteen ten behoeve van de VHR-opgave

Soorten van de Vogelrichtlijn¹ voor zover betrokken bij de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden

A048 Bergeend² *Tadorna tadorna*, niet-broedvogel (*Versie oktober 2024*)

Deze bouwsteen richt zich op de Bergeend in de hoedanigheid van niet-broedvogel. De Bergeend is in Nederland een vrij talrijke broedvogel, doortrekker en wintervogel in (vrij) groot aantal. Hij broedt in heel Laag-Nederland (inclusief het rivierengebied) en meer plaatselijk ook in delen van Hoog-Nederland. Het zwaartepunt ligt echter wel in de kuststrook. De soort trekt na het broedseizoen naar specifieke gebieden om de vleugelrui door te maken. In Nederland liggen die vooral in de Waddenzee, met name voor de Friese kust ten oosten van Harlingen. Hier verblijven soms meer dan 100.000 Bergeenden in gebieden met veel voedsel (slijkgarnalen) en weinig scheepvaart (rust). De aantallen in de Delta (Westerschelde) zijn lager, maar nemen wel toe. De soort foerageert bij voorkeur in zacht sediment of op slik bedekt met een dun laagje water. De Bergeend volgt in het getijdengebied min of meer het getijdenritme, maar concentreert zich nauwelijks op hoogwatervluchtplaatsen en foerageert ook bij hoogwater. De Nederlandse winterpopulatie maakt onderdeel uit van de Noordwest-Europese flyway-populatie. Het relatieve belang van de Nederlandse populatie voor deze flyway-populatie is ca. 30%.

I. Samenvatting

Landelijk doel³

Vigerende landelijke doel (zie doelendocument, ministerie van LNV 2006) <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 48.900 vogels (seizoensgemiddelde⁴).</i>	48.900 vogels (seizoensgemiddelde)
Voorgestelde nieuwe landelijke doel 2050 <i>Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor een populatie van ten minste 41.000 vogels (seizoensgemiddelde), waarmee een gunstige Staat van Instandhouding wordt behouden.</i>	41.000 vogels (seizoensgemiddelde)
Gunstige Referentiewaarde Populatie <i>Omvang populatie behorende bij de toestand waarin een populatie in ons land in een ecologisch 'gezonde' situatie verkeert (zie Vogel et al. 2021).</i>	41.000 vogels (seizoensgemiddelde)
Huidige populatieomvang <i>Gemiddeld aantal vogels in de periode 2014/15-2019/20 (seizoensgemiddelde).</i>	65.000 vogels (seizoensgemiddelde)

Voorstel voor regionale opgave

Het aantal vogels per regio (provincies en rijkswateren) en de regionale opgaves voor 2050 zijn in tabel 1 weergegeven. Voor de provincies is dit exclusief het aandeel rijkswateren. In deze bouwsteen zijn de rijkswateren gedefinieerd als het voortouwgebied⁵ van Rijkswaterstaat (RWS). Omdat er voor de Bergeend als niet-broedvogel geen aanvullende landelijke opgave is (het verschil tussen de huidige populatieomvang (2014/15-2019/20) en de gewenste populatieomvang in 2050), is er ook geen aanvullende regionale opgave. In beginsel kan worden gestuurd op behoud, waarvoor informatie over

¹ Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand (PB 2010, L 20), zoals laatstelijk gewijzigd bij verordening (EU) nr. 2019/1010 van het Europees Parlement en de Raad van 5 juni 2019 (PB 2019, L 170).

² Niet in bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000-gebieden relevant als niet-broedvogel.

³ Het vigerende landelijke doel is niet zonder meer te vergelijken met het voorgestelde nieuwe landelijke doel. Bij het voorgestelde nieuwe landelijke doel is gebruik gemaakt van sinds 2006 beschikbaar gekomen nieuwe gegevens en informatie, correcties en voortschrijdend inzicht m.b.t. de in Nederland aanwezige vogelpopulaties (zie ook van Kleunen et al. 2017). Daarnaast zijn er verschillen in de systematiek om de landelijke doelen te bepalen (ministerie van LNV 2006, Vogel et al. 2021).

⁴ De som van maandelijks schattingen (tellingen en modelvoorspellingen voor juli-juni), gedeeld door 12. Seizoensgemiddelde is een maat voor de aanwezigheid van een soort in het gehele niet-broedseizoen waar afzonderlijke maandaantallen sterk van elkaar kunnen wisselen. Ze geven een betrouwbaarder beeld dan seizoensmaxima, waar toeval een grotere rol speelt.

⁵ Natura 2000-gebied waar RWS of een provincie voortouwnemer is. De rol van voortouwnemer is vooral die van eerst verantwoordelijke bij het opstellen van het beheerplan.

de actuele regionale aantallen houvast biedt. Omdat de Bergeend vrijwel alleen in de rijkswateren voorkomt (92%), zijn de regionale opgaven zeer beperkt (<2%).

Tabel 1. Voorstel voor opgave (aantal vogels, seizoensgemiddelde) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Bergeend als niet-broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang (gemiddeld seizoensgemiddelde), het aandeel binnen Nederland van de huidige populatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. Het huidige aantal vogels per regio is als vertrekpunt gehanteerd bij het voorstel voor de regionale opgaves. De trend voor de rijkswateren is niet bepaald, echter wanneer het aandeel binnen de rijkswateren meer dan 70% betreft wordt aangenomen dat de trend in deze regio overeenkomt met de landelijke trend. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2014/15-2019/20)	Landelijk aandeel regio (2014/15-2019/20)	Trend (2008/09-2019/20)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	60.000	92%	stabiel	38.000
Noord-Holland	1.000	2%	matige toename	700
Zuid-Holland	1.000	1%	matige toename	550
Zeeland	1.000	2%	matige toename	800
Friesland	600	1%	stabiel	350
Groningen	400	1%	onzeker	250
Noord-Brabant	400	1%	matige toename	250
Gelderland	200	<1%	stabiel	100
Utrecht	200	<1%	stabiel	100
Flevoland	140	<1%	stabiel	100
Overijssel	120	<1%	onzeker	100
Drenthe	30	<1%	stabiel	20
Limburg	20	<1%	matige toename	10
Landelijk	65.000	100%	stabiel	41.000

Prioritering

De Bergeend bevindt zich als niet-broedvogel in een gunstige Staat van Instandhouding en er zijn voor zover bekend geen belangrijke potentiële conflicten met landelijke doelen of gebiedsdoelen met habitattypen en/of andere soorten. Er is daarmee geen aanleiding om via prioritering in enige vorm bij te sturen.

II. Inhoudelijke onderbouwing van de bouwsteen

1. Staat van Instandhouding (SvI)

De huidige SvI van de Bergeend als niet-broedvogel wordt als 'gunstig' beoordeeld:

Verspreidingsgebied	gunstig
Populatie	gunstig
Leefgebied	gunstig
Toekomstperspectief	gunstig
Staat van Instandhouding	gunstig

De verspreiding van Bergeend in Nederland is in vergelijking met de periode rond 1980, ten tijde van het vaststellen van de Vogelrichtlijn, min of meer gelijk gebleven. Het aspect verspreidingsgebied wordt daardoor als 'gunstig' beoordeeld. De populatieomvang is lange tijd stabiel geweest, maar nam vanaf eind vorige eeuw toe (figuur 1). De laatste paar jaren lijkt het aantal weer te stabiliseren, zij het dat er grote variatie is tussen de jaren. De huidige populatieomvang (2014/15-2019/20) ligt ruim boven de Gunstige Referentiewaarde (GRW) voor de populatie (zie soortspecifieke onderbouwing hieronder generieke uitleg box 1, tabel 2, figuur 1), waarmee ook het aspect populatie als 'gunstig' wordt beoordeeld. Het actuele leefgebied is van voldoende omvang om de populatie op een gunstig niveau in stand te houden, gezien de aantalstoename in met name de Waddenzee (Sovon 2021). Er zijn geen indicaties dat de omvang en kwaliteit van het leefgebied van de Bergeend buiten de broedtijd onder druk staat. Ook het toekomstperspectief wordt als 'gunstig' verondersteld. Er zijn namelijk geen ontwikkelingen bekend die op de korte termijn (komende 12 jaar) een belangrijke negatieve invloed op de populatie kunnen uitoefenen. In het doelendocument (ministerie van LNV 2006) werd de SvI van de Bergeend als niet-broedvogel ook op alle aspecten als 'gunstig' ingeschat.

Nadere onderbouwing GRW⁶

De populatieomvang van de Bergeend als niet-broedvogel ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (Directive Value, DV) betrof 38.000 vogels (gemiddeld seizoensgemiddelde 1977/78-1981/82). Om te bepalen in hoeverre de DV een populatieomvang op een gunstig niveau weerspiegelt, en dus als GRW kan dienen, wordt deze vergeleken met de Ecologisch Gunstige Referentie (EGR). De EGR voor Bergeend betreft de gemiddelde populatieomvang in 1980/81-1989/90 (41.000 vogels), een periode die voor estuariene benthivoren zoals de Bergeend als gunstig wordt beschouwd (zie box 1, Vogel *et al.* 2021). De EGR ligt met 41.000 vogels boven de DV van 38.000 vogels, waarmee de GRW wordt bepaald op een seizoensgemiddelde van 41.000 vogels overeenkomstig de EGR.

Tabel 2. Informatie over de populatieomvang- en ontwikkelingen die betrokken is bij de beoordeling van de Staat van Instandhouding (SvI).

Aspecten kerngetallen SvI	Periode	Conclusie/output
Huidige populatieomvang	2014/15-2019/20	65.000 vogels (seizoensgemiddelde)
Beoordeling korte termijntrend	2008/09-2019/20	stabiel
Beoordeling lange termijntrend	1980/81-2019/20	matige toename (1,7% per jaar)
Gunstige Referentiewaarde Populatie	EGR	41.000 vogels (seizoensgemiddelde)

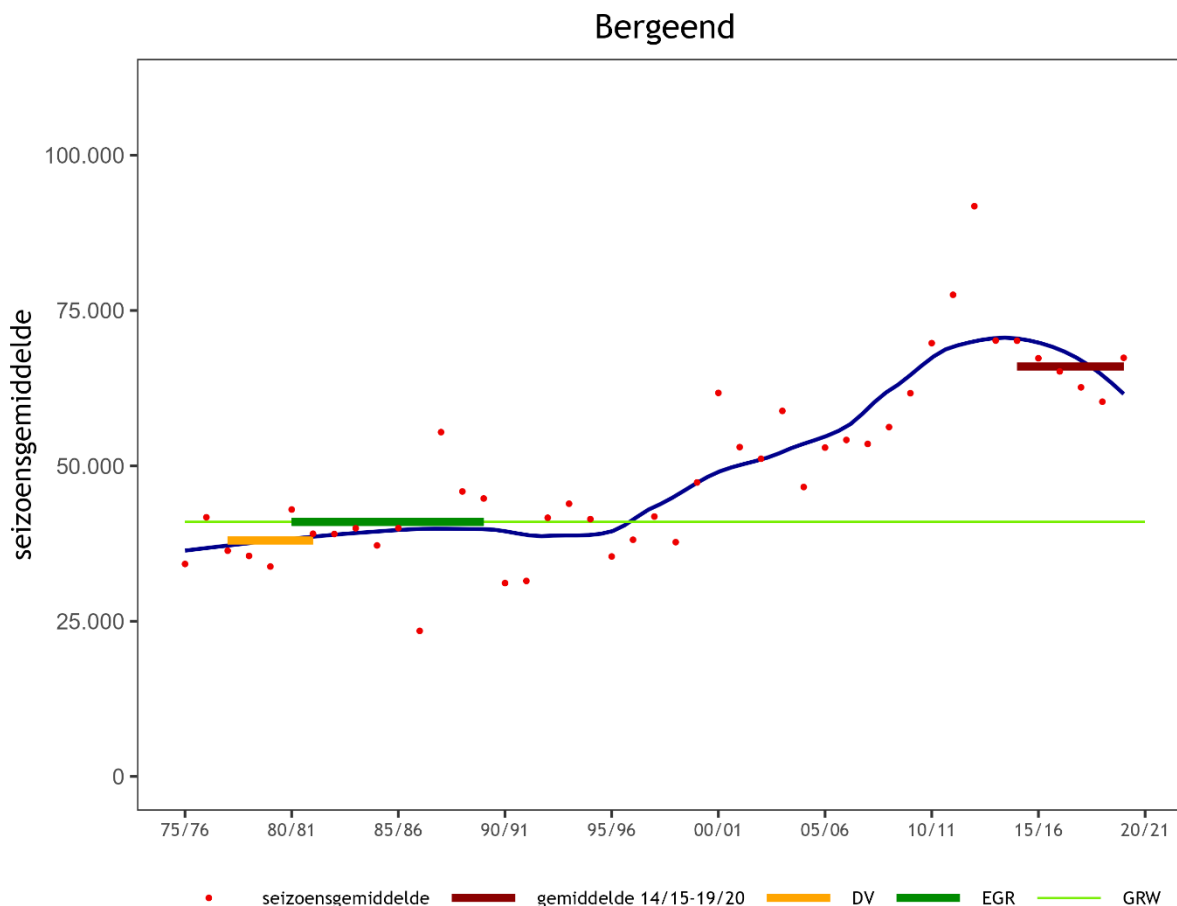
⁶ De te nemen stappen voor het bepalen van de GRW voor niet-broedvogels worden in detail toegelicht in Vogel *et al.* (2021), waarbij het stroomschema in figuur 5.5 (bepaling GRW) wordt gevolgd. Zie ook de generieke uitleg in box 1 van deze bouwsteen.

Box 1. Wat is de GRW en hoe wordt die bepaald voor niet-broedvogels

Bij de methodiek voor het bepalen van de SvI (Vogel *et al.* 2021) is het voor de beoordeling van het aspect populatie nodig om de actuele populatieomvang te vergelijken met een Gunstige Referentiewaarde (GRW, ofwel *Favourable Reference Value* (FRV)). De GRW schetst de populatieomvang in een ecologische toestand van een populatie die gunstig is en is een objectieve, wetenschappelijk onderbouwde waarde. Bij de bepaling worden alleen ornithologisch-ecologische aspecten betrokken. De GRW voor de populatiegrootte is geen doel op zich maar wel een belangrijke pijler voor de bepaling van de vitaliteit van de populatie. Voor een gunstige SvI moeten echter ook andere aspecten (verspreidingsgebied, leefgebied en toekomstperspectief) op orde zijn. Bij het bepalen van de GRW voor de populatie worden voor niet-broedvogels de hierna beschreven uitgangspunten gehanteerd.

- De Vogelrichtlijn bepaalt dat het niveau van de populatie ten tijde van de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn (1980), de *Directive Value* (DV), behouden moet blijven. Om te voorkomen dat de DV sterk wordt beïnvloed door piek- of daljaren wordt een gemiddelde over 5 seizoenen aangehouden: de periode 1977/78-1981/82. Wanneer de DV aantoonbaar gunstig is, wordt de GRW gelijk gesteld aan de DV. Er zijn echter gevallen waarbij de periode rondom 1980 aantoonbaar geen gunstige periode is, bijvoorbeeld als gevolg van drukfactoren zoals waterkwaliteit en doorwerking van pesticiden.
- Om te bepalen in hoeverre de DV een populatieomvang op een gunstig niveau weerspiegelt wordt deze vergeleken met de *Ecologisch Gunstige Referentie* (EGR). De EGR weerspiegelt net als bij broedvogels de gemiddelde populatieomvang in een periode waarin de ecologische omstandigheden voor de soort relatief gunstig waren. Deze gunstige referentieperiode varieert per 'voedsel-habitatgilde', soorten die overeenkomstige eisen stellen aan hun leefgebied (zie tabel 5.2 in Vogel *et al.* 2021). Wanneer de EGR op een hoger niveau dan de DV ligt, dan geldt de EGR als GRW; de DV zal dan een ongunstige of minder gunstige situatie weerspiegelen. Als GRW geldt dus de DV *tenzij* de EGR hoger is.
- Wanneer de GRW wordt gebaseerd op een EGR die beïnvloed is door een ontwikkeling vóór de inwerkingtreding van de Vogelrichtlijn die het leefgebied van een soort onomkeerbaar heeft verkleind, dan is de GRW naar beneden bijgesteld. Daarvan is sprake bij enkele soorten die in belangrijke mate gebruik maken van het Zuidwestelijke Deltagebied. Door de Deltawerken is foerageergebied definitief verloren gegaan en per relevante soort is dit in mindering gebracht op de GRW.
- In sommige gevallen kan de EGR niet worden bepaald, bijvoorbeeld omdat de soort sterk toeneemt (>1% per jaar). Dit is o.a. het geval bij soorten die zich recent gevestigd hebben. Dan is de GRW bepaald op het gemiddelde van de periode 2014/15-2019/20.

Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar Vogel *et al.* (2021).

Figuur 1. Overzicht van de waarden waarmee de ‘Gunstige Referentiewaarde’ (GRW) voor de populatie van de Bergeend als niet-broedvogel is bepaald. Weergegeven is het globale populatieverloop op basis van de aantallen (seizoensgemiddelde, rode punten). Dit populatieverloop is weergegeven met een donkerblauwe solide lijn. Relevante waarden, inclusief de periode waar deze betrekking op hebben, zijn aangeduid met gekleurde horizontale balkjes: Directive Value (DV, 1977/78-1981/82, oranje), Ecologisch Gunstige Referentie (EGR, donkergroen) en populatieomvang in de periode 2014/15-2019/20 (donkerrood). De GRW zelf is weergegeven als lichtgroene horizontale lijn. Voor een verdere toelichting over de methodiek wordt verwezen naar box 1 en Vogel et al. (2021).

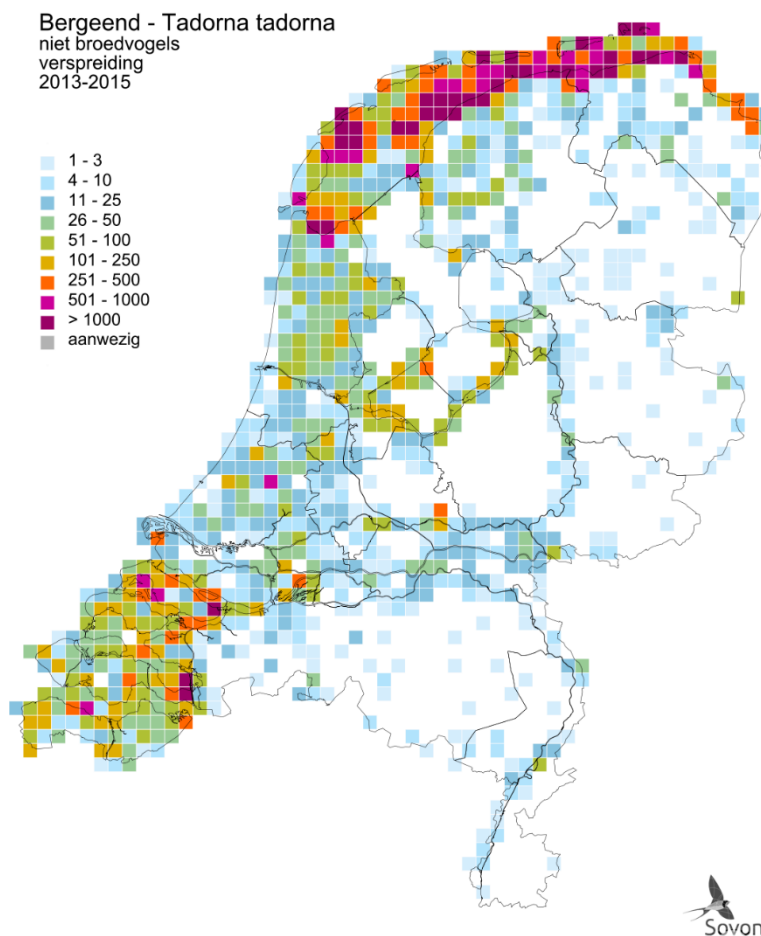
2. Landelijke opgave bij een gunstige Staat van Instandhouding (GSvI)

De populatieomvang overeenkomstig de GSvI bedraagt 41.000 vogels (seizoensgemiddelde). Afgezet tegen het huidige aantal in de periode 2014/15-2019/20 van 65.000 vogels (seizoensgemiddelde) betekent dit dat de populatie zich in de huidige situatie op een gunstig niveau bevindt.

III. Haalbaarheid

1. Beoordeling landelijke opgave

De winterpopulatie van de Bergeend is op de lange termijn toegenomen (figuur 1), die deels te verklaren is door een verschuiving van de populatie vanuit het Duitse deel van de Waddenzee naar Nederland (Kleefstra et al. 2022). Recente gegevens laten in Duitsland geen verdere afname zien. De afgelopen jaren neemt ook het aantal ruiende Bergeenden in de Westerschelde toe (Lilipaly & Meininger 2022), zij het dat de aantallen daar aanzienlijk lager zijn dan in de Waddenzee (figuur 2). Tot slot is ook in de overige delen van het land sprake van een toename, hoewel het aantal aan fluctuaties onderhevig is. Omdat het aantal laag is, heeft dat geen directe invloed op het landelijke aantal. Er zijn geen ontwikkelingen die duiden op knelpunten die het behoud van de gunstige situatie zouden kunnen belemmeren.

Figuur 2. Verspreiding van de Bergeend als niet-broedvogel in de periode 2013-2015. Per atlasblok van 5x5 km is er een schatting van het aantal vogels gegeven (Sovon 2018).

2. Knelpunten en maatregelen

Knelpunten

Op dit moment zijn op landelijk niveau geen belangrijke knelpunten die het behoud van de GSVI van de Bergeend als niet-broedvogel in de weg staan. De onderstaande analyse richt zich dan ook op behoud van de gunstige situatie.

Beheer en herstel-/verbetermaatregelen

De gevoeligheid van Bergeend voor verstoring is met verstoringsafstanden van 250 tot 500 m gemiddeld tot groot (Krijgsveld *et al.* 2022). De verstoringsafstanden zijn het grootst gedurende de vleugelrui, wanneer de vogels enige tijd niet kunnen vliegen. De hoogste ruiconcentraties in de Waddenzee bevinden zich dan ook in de gebieden met weinig scheepvaart en andere verstoringsbronnen als wandelaars, wadlopers of op wadplaten droogvallende boten. De soort is in die periode ook gevoeliger voor in geulen passerende vaartuigen en laag vliegverkeer.

Gezien de positieve trend van de populatie niet-broedvogels van Bergeend, zijn specifieke herstelmaatregelen niet aan de orde. Het behouden van voldoende, onverstoorde foerageer- en ruigebied is wel van belang voor het behouden van de GSVI.

Regionale verschillen

Doordat de Bergeend hoofdzakelijk in het Waddengebied en andere rijkswateren verblijft, is – behoudens deze geconcentreerde aanwezigheid – van regionale verschillen geen sprake. In zowel de Waddenzee als de Delta spelen dezelfde aspecten van mogelijke verstoringen en benodigde rust gedurende de ruiperiode. Aannemelijk is dat dit ook geldt voor de overige gebieden in Nederland, maar dat door de zeer lage dichtheden dit minder zichtbaar is. In sommige delen van de Delta speelt gebrek aan getijdenwerking de soort parten (Provincie Zuid-Holland 2022).

Relevante ontwikkelingen op het vlak van beleid en beheer

Bergeend verblijft sterk geconcentreerd in het Waddengebied en in mindere mate in de Delta. Het voorkomen is hiermee sterk gebonden aan de Natura 2000-gebieden. Het behouden van de geschiktheid van deze Natura 2000-gebieden als rust- en ruiplaatsen is door deze concentratie essentieel voor het behoud van de soort. In het binnenland profiteert de Bergeend mogelijk van natuurontwikkeling van natte natuur in met name Laag-Nederland (Holland en Friesland) en het rivierengebied. Veel van deze gebieden vallen binnen de begrenzing van Natura 2000-netwerk en/of het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

Ontwikkelingen op biogeografische schaal

De Nederlandse winterpopulatie van de Bergeend maakt onderdeel uit van de Noordwest-Europese flyway-populatie, die een geschatte omvang heeft van circa 310.000 vogels (2010-2019) (Nagy & Langendoen 2020). Het aantal fluctueert zowel over de korte als lange termijn, zonder dat sprake is van een toe- of afname. Binnen de populatie lijkt enige verschuiving plaats te vinden, waarbij het aantal in het Nederlandse deel van de Waddenzee is toegenomen. In het Duitse deel was daarentegen tot begin van de 21^e eeuw een afname zichtbaar, maar deze is gestabiliseerd terwijl het aantal in Nederland nog wel toeneemt. De omvang van de in Nederland ruiende en/of overwinterende populatie wordt daardoor ook beïnvloed door ontwikkelingen buiten Nederland. De Bergeend is op Europees niveau gecategoriseerd als een soort van 'Least Concern' in de IUCN Rode Lijst (Birdlife International 2021).

Kennisleemtes

Er zijn op dit moment geen kennisleemtes die het behouden van de GSvI in de weg staan. Dit speelt wel op lokale schaal. Zo is de soort in Natura 2000 gebied Noordzeekustzone afgenomen, onduidelijk waardoor (Schilt *et al.* 2023).

Beoordeling haalbaarheid populatieomvang in 2050

Op dit moment bevindt de Bergeend zich in een GSvI en het toekomstperspectief is gunstig. In samenhang met de toegenomen en inmiddels (min of meer) stabiliserende populatieomvang en het gebrek aan belangrijke knelpunten voor de soort, is behoud van de populatieomvang haalbaar voor 2050.

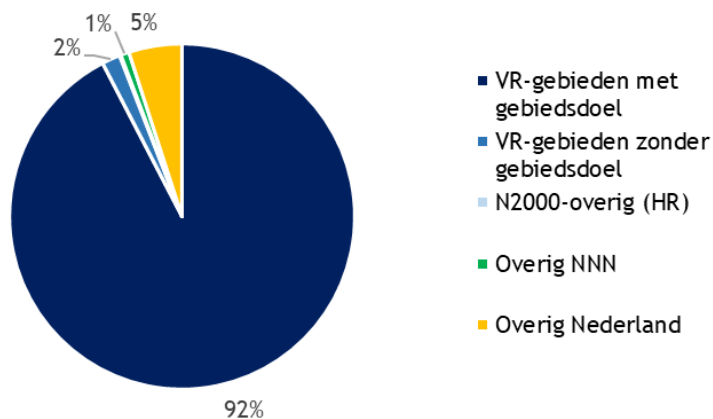
3. Advies landelijk doel

De populatieomvang bij een GSvI bedraagt 41.000 vogels (seizoensgemiddelde). De populatieomvang van ca. 65.000 vogels (seizoensgemiddelde 2014/15-2019/20) die momenteel in Nederland aanwezig is, ligt hier ruim boven. Het toekomstperspectief wordt door de afwezigheid van grote knelpunten als 'gunstig' beoordeeld. Het advies is daarom om het landelijke doel op 41.000 vogels (seizoensgemiddelde) te stellen, overeenkomstig de omvang waarbij de soort duurzaam in het leefgebied kan voortbestaan. De landelijke opgave is in de huidige situatie gerealiseerd.

IV. Regionale opgave

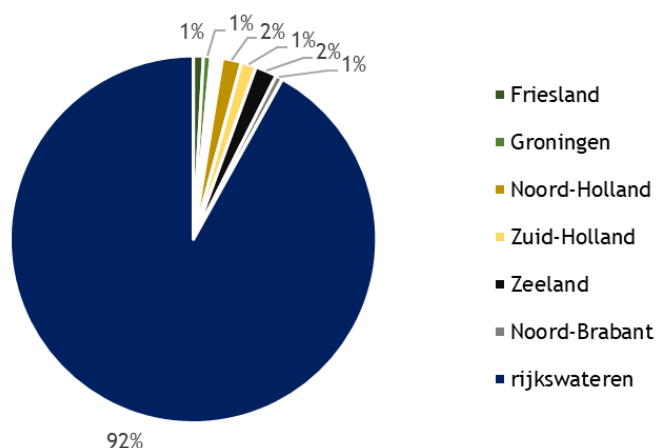
1. Actueel voorkomen

In de afgelopen zes seizoenen (2014/15-2019/20) bevond 92% van de bij ons overwinterende Bergeenden zich in Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel voor deze soort als niet-broedvogel (figuur 3). Daarnaast bevindt zich 3% in Natura 2000-gebieden zonder instandhoudingsdoel voor deze soort of NNN-gebied. De overige 5% van de niet-broedvogelpopulatie bevindt zich buiten beschermde natuurgebieden, met name in agrarisch gebied.

Figuur 3. Aanwezigheid in de afgelopen zes jaar (2014/15-2019/20, op basis van seizoensgemiddelde) in onder de Vogelrichtlijn aangewezen Natura 2000-gebieden met een instandhoudingsdoel voor de Bergeend als niet-broedvogel, de overige vogelrichtlijngebieden, overige Natura 2000-gebieden (habitatrichtlijngebieden), overig Natuurnetwerk Nederland (NNN) en overig Nederland (buiten N2000/NNN).

In figuur 4 wordt de verdeling gepresenteerd over de provincies en de rijkswateren. Het provincie-aandeel is exclusief rijkswateren, de aantallen in het rivierengebied worden wel aan de provincies toegekend. Voor deze indeling is gekozen omdat provincies en RWS (rijkswateren) de voortouwnemers voor de beheerplannen zijn. De rijkswateren zijn met 92% verreweg de belangrijkste gebieden voor Bergeend. Slechts 2% van de populatie bevindt zich in Noord-Holland en Zuid-Holland. Regio's waar de soort ontbreekt (of met minder dan 1%) zijn niet opgenomen in figuur 4, zoals Drenthe, Overijssel, Flevoland, Gelderland, Utrecht en Limburg.

Figuur 4. Aanwezigheid van de Bergeend als niet-broedvogel in de afgelopen zes jaar (2014/15-2019/20) per provincie (exclusief rijkswateren) en in de rijkswateren. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS.

Het belangrijkste gebied voor de Bergeend in Nederland is de Waddenzee en in mindere mate de Delta met in totaal 88% van de niet-broedvogelpopulatie (tabel 3). Ze verblijven hier met name op de Friese en Groningse vastelandskwelders (Hornman 2018). Circa 4% van de populatie bevindt zich in de zoete rijkswateren en de overige 8% is verspreid over de rest van Nederland.

Tabel 3. De belangrijkste gebieden voor de Bergeend als niet-broedvogel in de winterseizoenen 2014/15-2019/20. Het procentueel aandeel in de Nederlandse winterpopulatie is indicatief weergegeven (afgezet tegen landelijk seizoensgemiddelde of -maximum). Functie(s) van het gebied: f (foerageren), s (slapen). Type berekening (waarde): g = seizoensgemiddelde, m = seizoensmaximum. VR* = (mede) onder de Vogelrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied met een instandhoudingsdoel voor de Bergeend als niet-broedvogel, HR = in het kader van de Habitatrichtlijn aangewezen als Natura 2000-gebied (indien >5%), rw = rijkswateren (voortouwnemer RWS), IHD = huidig instandhoudingsdoel.

Gebied	Status	Regio	Functie (waarde)	Huidige populatie	Aandeel in NL	IHD (vogels)
Waddenzee	VR*/HR	rw	f,s (g)	42.546	65%	38.400
Westerschelde & Saefthinge	VR*/HR	rw	f,s (g)	8.348	13%	4.500
Oosterschelde	VR*/HR	rw	f,s (g)	2.520	4%	2.900
Grevelingen	VR*/HR	rw	f (g)	2.242	3%	700
Voordelta	VR*/HR	rw	f,s (g)	1.198	2%	360
Krammer-Volkerak	VR*/HR	rw	f (g)	869	1%	690
Haringvliet	VR*/HR	rw	f (g)	846	1%	820
Duinen Goeree & Kwade Hoek	VR*/HR	ZH	f,s (g)	513	1%	280
Lauwersmeer	VR*	Gr	f (g)	489	1%	480
IJsselmeer	VR*/HR	rw	f (g)	353	1%	210
Oostvaardersplassen	VR*	Fl	f (g)	113	<1%	90
Markiezaat	VR*	NB	f (g)	102	<1%	250
Rijntakken	VR*/HR	Gl	f,s (g)	95	<1%	120
Zoommeer	VR*	rw	f (g)	85	<1%	40
Noordzeekustzone	VR*/HR	rw	f,s (m)	97	<1%	520

2. Advies voor regionale opgave voor 2050

Het voorgestelde landelijke doel voor 2050 vormt het uitgangspunt voor de regionale opgaves. De opgave wordt verdeeld naar rato van het aandeel van de regio in de landelijke populatie, tenzij er redenen zijn om daar gemotiveerd van af te wijken. Dat kan door verschillen in regionale trends (makkelijker te realiseren in regio's waar de soort het beter doet), verschil in areaal potentieel leefgebied en/of de nabijheid van bronpopulaties voor herstel. Bij de Bergeend is er geen reden om af te wijken van de verdeling op basis van het huidige regioaandeel in het landelijke totaal. Omdat er voor de Bergeend geen aanvullende landelijke opgave is (het verschil tussen de huidige populatieomvang (2014/15-2019/20) en de gewenste populatieomvang in 2050), is er ook geen aanvullende regionale opgave (tabel 4). In beginsel kan dan worden gestuurd op behoud, waarvoor informatie over de actuele regionale aantallen houvast biedt. Het absolute zwaartepunt ligt in de Waddenzee, gevolgd door de Delta. Gezamenlijk bevindt zich 88% van de populatie zich in de zoute rijkswateren. Hier ligt dan ook de grootste opgave, de overige regio's herbergen minder dan 2% (en gezamenlijk minder dan 10%) van de totale populatie niet-broedvogels.

Tabel 4. Voorstel voor opgave (aantal vogels, seizoensgemiddelde) per regio (rijkswateren en provincies exclusief aandeel rijkswateren) van de populatie van de Bergeend als niet-broedvogel voor 2050. De rijkswateren zijn gedefinieerd als het voortouwgebied van RWS. Tevens weergegeven zijn de huidige populatieomvang (gemiddeld seizoensgemiddelde), het aandeel binnen Nederland van de huidige populatie en de korte termijntrend. De trend heeft betrekking op de provincies inclusief de rijkswateren. Het huidige aantal vogels per regio is als vertrekpunt gehanteerd bij het voorstel voor de regionale opgaves. De trend voor de rijkswateren is niet bepaald, echter wanneer het aandeel binnen de rijkswateren meer dan 70% betreft wordt aangenomen dat de trend in deze regio overeenkomt met de landelijke trend. Bij een onzekere trend is geen betrouwbare trendclassificatie mogelijk.

Regio	Huidige populatie (2014/15-2019/20)	Landelijk aandeel regio (2014/15-2019/20)	Trend (2008/09-2019/20)	Voorstel regionale opgave 2050
rijkswateren	60.000	92%	stabiel	38.000
Noord-Holland	1.000	2%	matige toename	700
Zuid-Holland	1.000	1%	matige toename	550
Zeeland	1.000	2%	matige toename	800
Friesland	600	1%	stabiel	350
Groningen	400	1%	onzeker	250
Noord-Brabant	400	1%	matige toename	250
Gelderland	200	<1%	stabiel	100

Regio	Huidige populatie (2014/15-2019/20)	Landelijk aandeel regio (2014/15-2019/20)	Trend (2008/09-2019/20)	Voorstel regionale opgave 2050
Utrecht	200	<1%	stabiel	100
Flevoland	140	<1%	stabiel	100
Overijssel	120	<1%	onzeker	100
Drenthe	30	<1%	stabiel	20
Limburg	20	<1%	matige toename	10
Landelijk	65.000	100%	stabiel	41.000

V. Prioritering

De Bergeend bevindt zich als niet-broedvogel in een GSvI en er zijn voor zover bekend geen belangrijke potentiële conflicten met landelijke doelen of gebiedsdoelen met habitattypen en/of andere soorten. Er is daarmee geen aanleiding om via prioritering in enige vorm bij te sturen.

Literatuur

- BIRDLIFE INTERNATIONAL. 2021. European Red List of Birds. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- HORNMAN M. 2018. Bergeend *Tadorna tadorna*. Pp. 92-93 in: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederland. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- KLEEFSTRA R., BREGNBALLE T., FRIKKE J., GÜNTHER K., HÄLTERLEIN B., HANSEN M.B., HORNMAN M., LUDWIG, J., MEYER, J., & SCHEIFFARTH G. 2022. Trends of Migratory and Wintering Waterbirds in the Wadden Sea 1987/1988 - 2019/2020. Wadden Sea Ecosystem No. 41. Common Wadden Sea Secretariat, Expert Group Migratory Birds, Wilhelmshaven, Germany.
- VAN KLEUNEN A., VAN ROOMEN M., JANSSEN J.A.M., KUITERS A.T., VAN WINDEN E., BOELE A., SCHMIDT A.M. & VAN VREESWIJK T. 2017. Advies over correcties en bijstellingen van Natura 2000-doelen; Achtergronddocument bij het rapport Advies over de Natura 2000 doelensystematiek en Natura 2000-doelen. Rapport 2779C. Sovon-rapport 2016/27. Wageningen Environmental Research, Wageningen.
- KRIJGSVELD K.L., KLAASSEN B. & VAN DER WINDEN J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofd rapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- MINISTERIE VAN LNV. 2006. Natura 2000 doelendocument. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.
- LILIPALY S. & MEININGER P. 2022 Bergeend. Pp. 399-403. in: Meininger P.L. (red.). Avifauna Zeelandica. Vogels, vogelaars en vogelonderzoek in Zeeland. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- NAGY S. & LANGENDOEN T. 2020. Flyway trend analyses based on data from the African Eurasian Waterbird Census from the period of 1967-2018. Online publication. Wetlands International, Wageningen.
- PROVINCIE ZUID-HOLLAND. 2022. Natuurdoelanalyse Natura 2000 114 Krammer-Volkerak, Versie 02-09-2022.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2018. Vogelatlas van Nederland. Broedvogel, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- VOGEL R., FOPPEN R., VAN DEN BREMER L., VAN TURNHOUT C.A.M. & VAN ROOMEN M. 2021. Methodiek voor de bepaling van de staat van instandhouding van vogels. Sovon-rapport 2021/26. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- SCHILT B., HEIDINGA D., BIJKERK W., GOTJÉ W. & VERSLOOT F. 2023. Ecologische evaluatie Natura 2000 beheerplannen; Natura 2000-beheerplan Noordzeekustzone, Rijkswaterstaat. Referentie 128201/23-013.445. Witteveen + Bos Raadgevende ingenieurs B.V., Deventer.

Geraadpleegde websites

- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND. 2021. Nederlandse Waddenzee van steeds groter belang voor ruiende Bergeenden. <https://www.sovon.nl/nl/actueel/nieuws/nederlandse-waddenzee-van-steds-groter-belang-voor-ruiende-bergeenden>. Geraadpleegd op 10/06/2022.